

Muumit kävivät yliopistossa

Ruotsilla oli Abba, mutta Suomella on Muumit. Enimmillään Muumi-sarjakuvaa luki 20 miljoonaa ihmistä 40 maassa ja 120 lehdestä ympäri maailmaa Ugandaa ja Kiinaa myöten. Elokuussa Suomen sarjakuvaseura järjesti Helsingin yliopiston tiloissa ensimmäisen seminaarin Muumi-sarjakuvasta.

Muumilaakso on suvaitsevaisuuden paratiisi, jossa parodioidaan porvartilisuutta.

Muumia siskonsa Toven avuksi vuonna 1957 ja otti hoitaakseen myös piirtämisen vuoden 1960 alusta. Suurin osa Muumi-sarjakuvista on siis äskettäin kuolleen Lars Janssonin tekemiä.

"Lars Janssonin piirtämässä tarinassa Nappeja ja avioliittoja vuodelta 1963 Muumipeikko-sarjakuvan luonne tiivistyy parhaimmillaan. Se toimii kaiken ikäisille. Tarinaa voi lukea hauskana seikkailuna, mutta aikuisille on oma vakava tasonsa."

"Tarinassa nappien keräilyn mestarit Hosuli ja Suska palaavat maailmalta Muumi-laaksoon. Alkupuolella on brittiläistylistä törmäilyhuumoria vähän tv:n Mr. Beanin tyyliin. Laakson porvarillinen väki painostaa heidät naimisiin ja pari ärsyyntyy toistensa piirteistä, jotka eivät koskaan ennen ole haitanneet heitä."

"Avioliiton ongelmien kuvauksessa on vakavia piirteitä, mutta huumori väistyy kokonaan aviokriisin kuvauksessa, joka on viiltävä, jopa järkyttävä. Huumori palaa vasta, kun lapsen ilmaantuminen laukaisee kriisin", Tolvanen analysoi.

MUUMIEN HUUMORIA seminaarissa analysoi filosofian tohtori Altti Kuusamo. Hänen esitelmänsä oli varsinkin alkupuolella seminaarin akateemisiin. Loppupuolella sivistys-sanojen vilskettä selkiintyi oleelliseksi oivalluksiksi.

"Ulkopuolelta Muumilaaksoon tulevat vakavat asiat ja ilmiöt muuttuvat siellä huumoriksi. Muu-

oli tuolloin vahva perinne eläinheisistä sarjakuvista. Muumi tilattiin ennen kaikkea aikuisille suunnatuksi satiiriksi. Tove Janssonin ilmava piirrostyyli sopi hyvin silloiseen englantilaiseen makuun."

"Muumien ohella 50-luvulla myös esimerkiksi Flook-sarjaan kehittyi ajankohtaisten asioiden käsittelyä ja Billy the Bee kommentoi jopa politiikkaa", englantilainen sarjakuvahistorioitsija Paul Gravett analysoi. Hän työskentelee Cartoon Art Trustissa, säätöissä, joka tallentaa ja tutkii sarjaja pilakuvia.

JUHANI TOLVANEN tietää Muumeista enemmän kuin kukaan muu. Hän on suomentanut uudelleen Muumi-sarjakuvat, jotka julkaistiin täydellisenä kronologisena kokoelmana albumeissa 1990-luvulla ensimmäistä kertaa vuosikymmeniin.

Muumisisarukset – Muumipeikko-sarjakuvan tarina käydään läpi Tove ja Lars Janssonin 23 vuotta kestänyt työ. Lars Jansson alkoi käsikirjoittaa

Harri Rämpötti

"90-LUVUN puolivälissä Tampereella pidettiin Muumi-seminaari, jossa puhuttiin vain kirjoista. Sarjakuvaa ei edes mainittu, vaikka se on olennainen osa Tove Janssonin uraa", pohjusti seminaarin puheenjohtaja Petri Kemppinen.

"Ranskalaisen Peyon vuonna 1955 luomien Strumffien tapaan Muumit liittyvät sodan jälkeisen sarjakuvan tarpeeseen rakentaa turvallista maailmankuvaa. Useimmilla lähtökohtana oli yhteisö, mutta Muumit lähestyivät maailmaa poikkeuksellisesti perheen kautta", Kemppinen totesi.

Alunperin Tove Jansson loi Muumi-sarjakuvan tuolloin maailman isoimmalle ilta- ja aamulehdelle, lontoolaiselle Evening Newsille. Siellä se alkoi ilmestyä syyskuussa 1954. Suomeen se saatiin huhtikuussa 1955.

"Englantilaisissa sanomalehdissä

mien suvaitsevaisuus joutuu vastakkain jopa vainoharhaisen ulkomaailman kanssa. Huumori syntyy usein näiden osapuolien kommunikaatiokatkoksista."

"Molemmat asenteet esitetään kuitenkin vilpittöminä. Muumien huumori on äidillistä, ymmärtävää ja demokraattista. Huumorilla ei ole koskaan uhria. Vastakohtia sovitellaan ja sävyt ovat tärkeitä. Asenne liittyy valistuksen ideoihin suvaitsevaisuudesta. Se on porvarillisuuden parodiaa, jossa luovutaan perinteisistä alistussuhteista ja rikotaan sopivaisuussääntöjä."

TOIMITTAJA SUVI AHOLA keskittyi Muumimamman luonteeseen. Hän oli luennoitsijoista ainoa, joka otti lähtökohdakseen Muumi-kirjat eikä sarjakuvia. Huomiot kyllä pätevät molempiin.

"Tove Janssonin Muumimamman esikuvana oli hänen äitinsä Signe Hammarsten Jansson, joka oli ammatiltaan piirtäjä. Hän oli Toven esikuva työssä ja ymmärtävä ystävä. Janssoneiden boheemiperheessä äiti oli samanlainen kivijalka kuin Muumi-mamma omassaan."

"Muumimamma on äiti niin omille kuin vieraille lapsille, joita ilmaantuu alati muumien luo. Kaikki hyväksytään kotiin kyselemättä. Muumimamma poikkeaa kuitenkin perinteisestä madonna-mytyistä, joka on ylistämällä yhteen rooliin alistettu nainen."

"Muumimammalla on vahva itsetunto. Hän saattaa olla jopa itsekäs ja tekee muutakin kuin palvelee perhettä – samoin kuin Toven äiti, jolla oli myös oma taiteilijan uransa. Mammalla on myös voimakas alitajunta, joka tulee esiin unessa", Ahola analysoi. ■

muumipiirtäjä Lars Jansson nukkui pois

Kirjailija-sarjakuvapiirtäjä Lars Jansson kuoli 31. heinäkuuta pitkäaikaiseen sairauteen. Hän oli kuollessaan 73-vuotias.

Vaikka Lars Jansson teki kirjoitti kaikkiaan yhdeksän kirjaa, dekkareista nuorten seikkailuromaaneihin, muistetaan hänet parhaiten Muumipeikko-sarjakuvan käsikirjoittajana ja sittemmin myös piirtäjänä. Kaikkiaan Lars Jansson oli tekemässä yhteensä 64:ää muumitarinaa.

Janssonien perheen kaikki jäsenet olivat taiteilijoita. Larsin äiti oli postimerkkitaiteilija Signe Hammarsten Jansson ja isä kuvanveistäjä Viktor "Faffan" Jansson. Isosisko Tove tulisi pian tunnetuksi kuvataiteilijana, kirjailijana ja sarjakuvapiirtäjänä sekä veli Per Olov valokuvaajana. Niinpä oli varsin luontevaa, että Larsistakin tuli taiteilija.

Lars Jansson osoitti jo nuorena lahjansa. Hän sai julki ensimmäisen kirjansa, nuorten seikkailuromaanin Skatten på Tortuga (Tortugan aarre) 15-vuotiaana. Kaikkiaan Lars Jansson ehti urallaan kirjoittaa yhdeksän kirjaa, joukossa dekkarien, seikkailukirjojen ja novellien ohella myös englanninkielisen kauppakirjenvaihdon oppikirja.

Tove Janssonin ensimmäinen muumikirja julkaistiin vuonna 1945. Pari vuotta sen jälkeen hän teki ensimmäisen kokkailun sarjakuvien saralla. Atos Wirtanen pyysi Tovea piirtämään Ny Tid -lehdelle sarjakuvan. Tove tekikin mukaelman kirjastaan Komeljakten (Muumipeikko ja pyrstötähti) nimellä Mumintrollet och jordens undergång.

Lysti loppui varsin pian lehden äkkiväärimpien kommunistilukijoiden oltua sitä mieltä, että tarina oli "hirveä, feodaalinen, porvarillinen ja monarkistinen".

Tove pohti sarjakuvamuotoisia muumeja seuraavan kerran vasta vuonna 1953, kun englantilaisen Associated Newspapers -lehti-yhtymän syndikaattijohtaja Charles Sutton tuli Suomeen. Hän halusi, että muumihahmoista tehtäisiin satiirinen, aikuisille suunnattu sanomalehtisarjakuva.

Englantilainen The Evening News

lehti alkoi julkaista Tove Janssonin tekemiä Muumipeikkoja 20.9. 1954. Jatko on suomalaisen sarjakuvan suurin menestystarina: Muumipeikko ilmestyi enimmillään noin 40 maassa ja sitä julkaistiin suosion huipulla 120 lehdessä. Suomessa sarjaa alkoi ensimmäisenä julkaista Ilta-Sanomat huhtikuussa 1955.

Tove Jansson väsyi melko pian tasapainoilemaan kuvataiteiden, kirjallisuuden ja sarjakuvien välissä. Oli hänen veljensä Larsin aika käydä ohjaksiin.

Lars käsikirjoitti tarinoita vuodesta 1957 lähtien ja otti myös piirrosvastuun kantaakseen vuonna 1959. Jo alkaisemmin hän oli kääntänyt sarjan tekstit englanniksi, joten aivan pystymetsästä hän ei Muumilaaksoon päätenyt.

Lars Jansson ja hänen sisarensa ovat molemmat väittäneet, että hän ei ollut piirtänyt tai maalannut käytännössä lainkaan ennen Muumeja. Lars löysi kuitenkin itsestään kuukauden (!) harjoittelulla sarjakuvaa-ammattilaisen, joka jaksoi ylläpitää tasonsa vuoteen 1975 asti.

Muumipeikko on siitä harvinaisen sarjakuva, että se säilytti tasonsa, vaikka sarjan alkuperäinen luoja lopetti. Useimmat nerokkaimmista muumisarjakuvista ovat lähtöisin Lars Janssonin kynästä – esimerkiksi Nappeja ja avioliittoja sekä Muumit Torrelorassa. Niissä Larsin perihumaani maailmankuva yhdistyy hersyvään hullutteluun.

Suomen sarjakuvaseura palkitsi sekä Lars että Tove Janssonin Puupäähattu-palkinnolla vuonna 1980. Palkinnon perusteissa todetaan osuvasti: "Kerronnassa ei vältetä synkkiäkään sävyjä, mutta hurjimmatkin tieteiskuvitelmat kääntyvät lopulta paitsi onnelliseen yhteiseloon myös huikean absurdiin kehittelyyn. Luonteenomaisista koko sarjalle on pidätelmätön luovuus, pulppuva mielikuvitus."

Vuoden 1975 jälkeen Lars Jansson keskittyi valvomaan muumihahmojen oikeuksia Moomin Characters -yhtiön kautta. 1990-luvun alun muumibuumi japanilaisine tv-animaatioineen teettiinkin lujasti töitä.

Ville Hänninen